

Luftfartstilsynet
CIVIL AVIATION AUTHORITY - NORWAY

TILSYNSRAPPORT

Organisasjon/person: Norsk Luftambulanse AS Ål
Sertifikat/godkjenning: NO.HMS.0031
Sted: Base ÅL
Tidspunkt: 18.06.2021
Tilsynsaktivitet: Revisjon
Referanse: 0003-2773

Innledning

Formål

Luftfartstilsynet fører tilsyn med virksomheter og enkeltpersoner som har roller innenfor sivil luftfart. Formålet med tilsynsaktiviteten er å sikre at krav i regelverket blir overholdt, og måle graden av samsvar med gjeldende regelverk.

Beskrivelse av tilsynsaktiviteten

Luftfartstilsynet gjennomførte den 18.06.2021 HMS - tilsyn av Norsk Luftambulans AS Ål - NO.HMS.0031.

Deltakere (navn og rolle) fra Luftfartstilsynet: Kari Vikhals Fagermo (Audit Team Leader)
Monica Bogen (Audit Team Member)

Luftfartstilsynets vurdering

Generelt

Arbeidstilsynet gjennomførte i perioden 2018/2019 111 tilsyn med bakkebasert ambulansetjeneste. Tilsynene avdekket blant annet at mange ambulansetjenester holder til i lokaler som ikke holder god nok standard. Dette gjelder spesielt krav til garderober og rene/urene områder. Det ble utarbeidet en redegjørelse om kravene i arbeidsmiljølovgivningen når det gjelder arbeidslokaler og arbeidstøy i ambulansetjenesten: <https://www.arbeidstilsynet.no/om-oss/prioriterte-aktiviteter/helse-og-sosial/krav-til-arbeidslokaler-og-arbeidstoy-i-ambulansetjenesten/>. Kravene må oppfylles ved nybygg og ombygging av ambulansestasjoner. I eksisterende bygg skal kravene ivaretas så langt det er mulig.

Luftambulansebaser var ikke spesifikt inkludert i arbeidstilsynets tilsyn med ambulansetjenesten, men risikofaktorene i arbeidsmiljøet vil i store trekk være like for ambulansemedarbeidere på bakken som i luften.

Koronapandemien har aktualisert temaet smittevern og behov for å sette inn ekstra tiltak. Utarbeidelse av prosedyrer knyttet til disse forholdene har avdekket at lokaliteter har behov for utbedringer for å møte krav til smittevern/smittevernsrutiner.

Luftambulanserbaser må være utformet slik at eksponering for biologiske faktorer blir minst mulig, og slik at færrest mulig arbeidstakere blir eksponert. Det skal være skille mellom rent- og urent område. Besetningsmedlemmer i luftambulansetjenesten vil som følge av arbeidsoppgavene og utformingen av helikopter komme i kontakt med syke mennesker og kan bli eksponert for biologiske faktorer som kan være helsefarlige, føre med seg smitte eller søle til klær. Hensikten med ren og skitten sone er å forhindre spredning av biologiske stoffer til andre arbeidstakere, til andre dele av basen og omgivelsene ellers.

Under redegjøres for konkrete funn og Luffartstilsynets vurdering av om Norsk Luftambulanses sin base på Ål anses å være i samsvar med kravene i arbeidsmiljøloven med tilhørende forskrifter. De funn som trekkes frem i denne rapporten klassifiseres som følger:

Funn-nivå	Beskrivelse/vurdering	Konsekvens
Nivå 5	Bedre enn samsvar med krav	Til informasjon
Nivå 4	Samsvar med krav	Til informasjon
Nivå 3	Samsvar med krav, med kommentar om ønsket forbedring	Informasjon som kan benyttes i arbeidet med kontinuerlig forbedring
Nivå 2	Avvik mot krav	Nødvendig å gjennomføre tiltak innen gitt tidsfrist
Nivå 1	Avvik mot krav	Nødvendig å gjennomføre tiltak. Luffartstilsynet vurderer behov for begrensninger inntil tilstrekkelige tiltak er gjennomført

I tabellform eller samsvarsmatrise kan følgende klassifisering også forekomme:

N/A	Ikke gjeldende (Not Applicable)	Kravet gjelder ikke for tilsynsobjektet
N/R	Ikke revidert (Not Reviewed)	Kravet er ikke revidert. Det er ukjent/ikke bekreftet om det er samsvar med krav

Beskrivelse av funn

Tilsyn nr	Funn nr
0003-2773	1
Hjemmelsgrunnlag	Referanse
Arbeidsmiljøloven Kapittel 4 § 4-1, 1. og 4. ledd	Generelle krav i arbeidsmiljøet
Arbeidsmiljøloven Kapittel 4 § 4-4, 1. og 4. ledd	Krav til det fysiske arbeidsmiljøet
Arbeidsmiljøloven Kapittel 4 § 4-5, 3. ledd	Kjemisk og biologisk helsefare
Arbeidsplassforskriften §§ 3-4, 3-6	Krav til garderobe og dusj på arbeidsplassen
Arbeidsplassforskriften §§ 8-1, 8-2	Arbeidsplasser med biologisk helserisiko
Beskrivelse av fakta - Luftfartstilsynets vurdering	
<p>Beskrivelse av driftens art:</p> <p>Om bord i helikopteret utgjør crewet en pilot, en redningsmann og en lege. Det fremkommer at de ulike rollene har flere overlappende operative- og medisinske oppgaver. Pilot kan eksempelvis utøve hjertekompresjon ved behov og trekke opp medisin til lege, på samme måte sørger lege for kommunikasjon mellom pilot og redningsmann ved underhengene operasjon med redningsmann.</p> <p>Basen på Ål har den minste helikoptertypen. Ved oppdrag forsøkes det langt på vei å skjerme piloten under flygning, men piloten vil i hovedsak være eksponert for mye av de samme fysiske risikoforholdene om bord som redningsmann og lege, spesielt med tanke på f.eks. eksponering for biologiske risikofaktorer som smitte eller biologisk søl (bilde «helikopter 1, 2 og 3»).</p> <p>Vurdering av lovkravet som omfatter biologisk helsefare</p> <p>For luftambulanserbaser gjelder som nevnt arbeidsmiljølovens krav til arbeidslokaler. Virksomheten skal ha nødvendige rutiner for å hindre eller motvirke helseskade jf. 4-5,3-ledd. Arbeidsplasser hvor det forekommer biologiske faktorer som kan innebære helserisiko for ansatte, skal være utformet på en slik måte at eksponering reduseres til et lavest mulig nivå, samt at færrest mulig ansatte blir eksponert (ren/skitten sone), jf. arbeidsplassforskriften § 8-1.</p> <p>De skal tilrettelegges og utformes med hensyn til arbeidsoppgavene, den enkelte arbeidstaker og spesielle risikoforhold i arbeidsmiljøet. Ved pasienttransport vil smitte være en slik særskilt risikofaktor. Dersom de fysiske forholdene ved en luftambulansibase ikke</p>	

er tilstrekkelig utformet med tanke på arbeidet som utføres ved basen, kan det føre til dårlig arbeidsflyt, for mye støy og forstyrrelser, for liten plass og fare for smitte.

I aml paragraf 4-5, 3. ledd står det at virksomheter skal ha nødvendige rutiner og utstyr for å hindre eller motvirke helseskader på grunn av biologisk materiale. Dersom arbeidsoppgavene eller helsemessige forhold krever det, skal arbeidstakerne ha tilgang på garderobe for privat tøy og garderobe for arbeidstøy, samt egnede dusjer på arbeidsplassen, jf. §3-4 og 3-6 i arbeidsplassforskriften.

En luftambulansbase må på samme måte som en ordinær ambulansbase ta hensyn til oppgavene de utfører- og risikoen det innebærer, og basen må være uformet slik at eksponering for biologiske faktorer blir minst mulig og at færrest mulige arbeidstakere blir eksponert. Det skal f.eks. skilles mellom rent og urent område. Urent område er f.eks. avkledningsrom der crewet skal ta av seg forurenset tøy og rom der en rengjør brukt eller forurenset utstyr og arbeidstøy.

Beskrivelse av lokalitetene

Basen er samlokalisert med blant annet den bakkebaserte ambulansetjenesten (Vestre Viken prehospitale tjenester) og delvis Hallingdal Sjukestugu. Hangar ligger i tilknytning til bygget for basefasilitetene. Hele hangar defineres som skitten sone. For å komme fra hangar til basefasilitet må crewet gjennom en gang som deles med alle de andre som har tilgang til bygget (ansatte i ambulansetjenesten og Sjukestugu). Basen ligger opp en trapp og til venstre i 2. etasje. Det er også en egen inngang i 2. etg til baselokalitetene. Inngangspartiet i er også hovedinngang for kurslokaler som ligger rett over soverommene til crewet.

Inne på basen er det gjort et skille mellom skitten og ren sone med tape på gulvet (se bildet «inngang base – garderobe og skiftesone»). I henhold til virksomhetens egen prosedyre, skal ikke arbeidstøy innenfor dette området. Oppholdsrommet består av stue/kjøkkendel, tre kontor og et ops-rom. Adskilt med dør til venstre ligger byggets sovedel. Her er det plassert soverom med dusj og skap. Badene er relativt nylig renoveret. Ellers har det blitt gjort lite med bygningen siden den ble tatt i bruk for ca. 23 år siden.

Ved utrykning beskrives bruken og arbeidsflyten i lokalitetene som følger:

Avkledning av sivile klær og påkledning av operativt arbeidstøy skjer i inngangspartiet til hvilebasen. Nærhet til ops-rommet uttrykker besetningen som viktig for adekvat arbeidsflyt. Enkelte crewmedlemmer velger ofte for å skjerme seg ved å gå inn på kontor eller hvilerom for å skifte, som i praksis er brudd på skitten sone (bilde «inngang base garderobe og skiftesone» og «soverom»).

Nede i hangar er det ev. mulig å skifte til passende utstyr basert på oppdragets art, som kan bety å ta på seg ullundertøy, vådrakt eller annet utstyr oppdraget måtte kreve. På retur etter oppdrag utføres samme øvelse. Ved biologisk søl etter endt oppdrag er det hverken fasilitet for-, eller tydelig praksis som ivaretar behov for garderobe og dusj (bilde garderobeskap hangar 1).

Det er etablert et område i hjørnet av hangar som brukes ved kontaminering/påvist smitte. Tilgjengelig dusjløsning er enten i garderoben som deles med ambulansetjenesten, eller dusj på eget hvile/soverom (bilde «skitten sone hangar»).

Luffartstilsynets vurdering

Skille mellom ren og skitten sone praktiseres ved at besetningsmedlemmene etter endt utrykning skifter/ kler av seg i hangar og/eller i inngangsparti basefasilitet. Ved biologisk søl dusjes det på hvilerom før rene klær kles på og crewet kan gå inn i ren sone. Ved kontaminering er det egen rutine som beskrevet over (bilde «dusjløsning på basen»).

Bakgrunnen for disse alternative løsningene er at det ikke er etablert det NLA opplever som hensiktsmessig garderobefasiliteter for crew i tilknytning til hangaren. Det er heller ikke dusjløsning i tilknytning til skitten sone/garderobe.

Garderoben som de er tildelt brukes ikke av besetningen av flere grunner.

- Den ligger ikke i direkte tilknytning til hangar, og har adgang er via felles gang som deles med mange.
- Den er liten og ikke i tidsmessig stand
- Den er ikke kjønnsdelt og har bare en dusj
- Den deles med ambulansetjenesten på bakken. De vet aldri hvor mange eller hvem som er der – og hvem som har tilgang til den
- Det er ikke plass til alt utstyr som kreves for de ulike oppdragene luftambulanse har.
- Den er langt unna OPS- rommet og gir lite effektiv arbeidsflyt ved utrykning

(Se bilder «garderobe med dusj delt område 1 og 2» og «utgang hangar»)

Luffartstilsynet vurderer at delt garderobe med ambulansetjenesten på bakken ikke er en hensiktsmessig løsning, og vil uansett ikke kunne ivareta ren/skitten sone, med for eksempel et skap for arbeidstøy og et skap for rent tøy. Den ivaretar heller ikke problematikk rundt skjerming i skifte- og dusjesituasjon.

I henhold til arbeidsmiljøloven § 4-1 skal arbeidsmiljøet i virksomheten være fullt forsvarlig utfra en enkeltvis og samlet vurdering av faktorer i arbeidsmiljøet. Videre fremkommer det at standarden for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal til enhver tid utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet. Dette gjelder også krav for de fysiske fasilitetene på luftambulansebasen på Ål.

Selv om det har vært en opplevelse av at «ting har fungert» på basen, har pandemien og en gradvis økning i oppdrag tydeliggjort begrensninger på de fysiske lokalitetene ved basen på Ål. Smittevern er f.eks. noe samfunnet i sin helhet har fått et helt annet søkelys på.

Lovverket trekker frem at krav til arbeidsplasser med biologiske faktorer må oppfylles ved nybygg, og gjelder kun så langt det er mulig i eksisterende bygg. Likevel mener Luffartstilsynet at løsning med ren/skittens sone, manglende garderobe og praktisering av

dusjing ved f.eks. eksponering av biologiske risikofaktorer på eget hvilerom ikke oppfyller kravene i arbeidsmiljølovgivningen, og anses som uholdbar.

Et bygningsmessig inneslutningstiltak innebærer at aktivitet i et rom er atskilt fra andre aktiviteter. Det er ikke et reelt inneslutningstiltak, dvs. brudd på ren/skitten sone når:

- Ansatte må ta arbeidstøyet sitt over i ren sone i mangel på skjerming/ garderobe for å skifte,
- Må ta skittent arbeidstøy inn på bad i ren sone, i mangel på dusj/garderobe i tilknytning til skitten sone.

Luffartstilsynet vurderer at dette er en løsning som ikke ivaretar smittevern (biologiske risikofaktorer) i tilstrekkelig grad. For å sikre forsvarlighet i arbeidsmiljøet knyttet til biologiske risikofaktorer, må virksomheten ha tilfredsstillende garderobe og dusjløsning. Det er også et generelt krav i arbeidsmiljøloven at garderober skal normal være kjønnsdelte, dvs. to separate garderober eller bruk av en garderobe med avlukker/annen type skjerming.

På bakgrunn av ovennevnte vurdering anser vi at virksomheten ikke er i samsvar med generelle kravene til arbeidsmiljøet, jf. aml §§ 4-1, 4-4 og 4- 5, samt arbeidsplassforskriften §§ 3-4, 3-6, 8-1, 8-2.

Konklusjon – Funn nivå

Nivå 2

Tilsyn nr	Funn nr
0003-2773	2
Hjemmelsgrunnlag	Referanse
Arbeidsmiljøloven Kapittel 4 § 4-1 Arbeidsmiljøloven Kapittel 4 § 4-4	Generelle krav til arbeidsmiljøet og Krav til det fysiske arbeidsmiljøet
Beskrivelse av fakta - Luftfartstilsynets vurdering	
<p>Vurdering av lovkravet som omfatter hvilefasilitet:</p> <p>I henhold til aml. § 4-4 skal fysiske arbeidsmiljøfaktorer som blant annet bygningsmessige forhold, inn klima og støy være fullt forsvarlig ut fra hensynet til arbeidstakernes helse, miljø, sikkerhet og velferd. Generelt gjelder krav om forsvarlighet i forhold til utforming, innredning og vedlikehold samt at standarden skal være i tråd med den teknologiske- og sosiale samfunnsutviklingen.</p> <p>Muligheten for å få hvilt tilstrekkelig er viktig for restitusjon. Dette har direkte betydning for arbeidstakernes helse og sikkerhet på arbeidsplassen. Hvilefasilitetene for besetningsmedlemmene hos NLA skal tilby muligheter for kvalifisert søvn og hvile hele døgnet. Oppdragets- og arbeidsoppgavenes art vil også skjerpe kravene til hvile og sovefasilitetene.</p> <p>Beskrivelse</p> <p>Hvilebrakken for NLAs ansatte på Ål har hybelrom/soverom med egne bad, et felleslokale med stue- og kjøkkenavdeling, gang, kontorer og ops-rom, og er lokalisert i nær tilknytning til Hallingdal Sjukestugu/Ål Helsetun og basen til den bakkebaserte ambulansetjenesten.</p> <p>Det fremkommer av tilsynet at fasilitetene oppleves som svært utfordrende for de ansatte. Utfordringene dreier seg i all hovedsak om inn klima- og støy/forstyrrelser som hindrer muligheten for adekvat søvn/hvile. Det meldes om at ventilasjon med hensyn til kjøling, luftsirkulasjon og luftkvalitet ikke er tilfredsstillende. Dette gjelder både for oppholdsrom og soverom. I stue og kjøkken er det særlig problematisk med intens solinnstråling på varme dager. Det er ikke montert innvendig eller utvendig solskjerming.</p> <p>Luftkvaliteten beskrives som såpas dårlig/tørr at flere ansatte opplever plager fra øyne og slimhinner. Dette gjelder spesielt for vinterhalvåret. Sovende besetning har behov for å ha soveromsvinduene åpne og dette har negative utslag på søvnkvaliteten med hensyn til støy og forstyrrelser fra omgivelsene utenfor. For å redusere støypåvirkningen er ørepropper utprøvd uten at dette har hatt ønsket effekt.</p> <p>Støy og forstyrrelser resulterer i stadig avbrutt søvn. Støykildene er knyttet til lokaliseringen av bygget og forstyrrende lyder fra naborom, fra oppholdsrom og kontorer som ligger vegg i vegg.</p>	

Under tilsynet og i samtaler med ansatte, fremkommer det at en rekke endringer gradvis og over tid har forverret en allerede eksisterende støy-/forstyrrelsesproblematikk. Her nevnes blant annet oppføring av nye Hallingdal Sjukestugu/Ål Helsetun med betydelig økt aktivitet utenfor hvilebrakkene som resultat (inkludert Covid 19- teststasjon), en inngangsdør og et kurslokale vis-à-vis soverommene på den ene siden, samt økt trafikk på veien utenfor soverommene på den andre siden. En økning i antall og stadig mer omfattende- og komplekse oppdrag har også skjerpet kravet til tilstrekkelig hvile for å kunne sikre at besetningen er «fit for duty».

De nevnte problemstillingene er kartlagt internt i selskapet gjennom vernerunder, og blir stadig belyst gjennom intern avviksrapportering.

Luffartstilsynets vurdering

Basert på fremlagt dokumentasjon og gjennomført tilsyn, vurderer Luffartstilsynet at NLA har lagt ned et godt stykke arbeid for å belyse problemene og initiere forbedringer av det fysiske arbeidsmiljøet overfor huseier/leier (VVHF og LAT HF). Det sistnevnte har foreløpig ikke gitt resultater.

Slik hvilebasen på Ål fremstår for Luffartstilsynet, oppfyller den ikke arbeidsmiljølovens krav om forsvarlighet (§§ 4-1, 4-4) med det formål å kunne fasilitere tilfredsstillende søvn og hvile, og i tillegg sikre et tilfredsstillende inneklima for besetningen.

Konklusjon – Funn nivå

Nivå 2

Tilsyn nr	Funn nr
0003-2773	3
Hjemmelsgrunnlag	Referanse
Arbeidsmiljøloven Kapittel 4 § 4-3, 1. ledd Arbeidsplassforskriften § 3-4, 3-6	Krav til det psykososiale arbeidsmiljøet Krav til garderobe og dusjløsning
Beskrivelse av fakta - Luftfartstilsynets vurdering	
<p>Vurdering av lovkravet som omfatter integritet og verdighet Bestemmelsen i arbeidsmiljølovens § 4-3 sier at arbeidet som ansatte utfører skal legges til rette på en slik måte at arbeidstakers integritet og verdighet ivaretas. Det innebærer et generelt forbud mot krenkelser av ansattes integritet og verdighet, og er en viktig og nyttig regel der ansatte kan oppleve jobbsituasjoner vanskelig på et personlig plan.</p> <p>Luftfartstilsynets vurdering</p> <p>Det er beskrevet flere situasjoner der ansatte potensielt må eksponere seg for kolleger av begge kjønn i bare undertøyet. De beskriver følgende situasjoner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skifte i inngangspartiet ved utrykning (som følge av praktisering ren/skitten sone). Det kan være andre til stede i basen som teknikere, vaskepersonale eller andre. • Skifte nede i hangar. • Når prosedyre for kontaminering/påvist smitte iverksettes, skjer det at ansatte må springe i undertøy gjennom gang, opp til basen i 2. etasje, for å komme til dusj. <p>Enkelte bruker et kontor eller hybel/soverom for å få skifte i skjermede omgivelser. Dette innebærer at vedkommende ikke får samme informasjon fra ops-rom, og faller utenfor loopen mht. oppdragsinformasjon. Dette er uheldig for hele besetningen og setter enkeltansatte i et uheldig krysspress. De ansatte blir stilt overfor dilemma om hvorvidt man skal trekke seg ut av den viktige planleggingsfasen eller gå på akkord med egen verdighet/integritet i skiftesituasjonen.</p> <p>De fysiske forholdene slik de er i dag legger ikke tilstrekkelig til rette for å ivareta de ansattes integritet og verdighet.</p> <p>På bakgrunn av det ovennevnte anser vi at virksomheten ikke er i samsvar med arbeidsmiljøloven § 4-3, 1. ledd.</p>	
Konklusjon – Funn nivå	
Nivå 2	

Oppsummering

I dette HMS-tilsynet har vi tatt utgangspunkt i innsendt dokumentasjon, samtaler med flere verneombud, crew på vakt, ground-ops manager, flygesjef og sjefspilot på basen.

Luftfartstilsynet har intervjuet et større antall representanter fra de ulike yrkesgrupper som utgjør crewet hos NLA, i tillegg til verneombud og ledelse. Man merker seg at det er bred enighet om problemstillingene/utfordringene som omtales i denne rapporten.

Tilsynet var begrenset til å gjelde de fysiske basefasilitetene på NLA's base på ÅL. Gjennom oversendt dokumentasjon fremstår det som at NLA har et godt systematisk HMS-arbeid, men øvrige forhold i arbeidsmiljøloven har ikke vært en del av dette konkrete tilsynet. Det vi opplever som svært positivt i vår dialog med selskapet er at samarbeidet mellom vernetjenesten og ledelse er godt, og virksomheten har strekt seg langt i å finne gode løsninger innenfor dimensjonene på basen og det handlingsrommet de har.

En faktor som bidrar til å komplisere tilrettelegging rundt de fysiske forholdene på luftambulansebasene, er det faktum at aktør ikke er huseier men kun disponerer basen etter kontrakt med Luftambulansetjenestens Helseforetak (LAT HF)

Siden basefasilitetene på Ål ble tatt i bruk for ca. 23 år siden har fasilitetenes kvalitet gradvis mistet sin evne til å tilfredsstille krav og behov for tjenesten. Det er gjort større nærliggende bygningsmessige endringer, det er flere som bruker bygget, utstyr som benyttes i oppdrag har økt i omfang, oppdragene er stadig mer omfattende/ komplekse, det er økte treningskrav for besetningen, det har samfunnsmessig utviklet seg krav om stadig økt tilpasning på arbeidsplassen for begge kjønn og i nyere tid har Covid 19-situasjonen aktualisert behovet for tilrettelagte lokaler for adekvat arbeidsflyt i et smittefaglig perspektiv.

Standarden på byggene som utgjør NLA's base på Ål kan ikke sies å være i tråd med den teknologiske- og sosiale samfunnsutviklingen. Samlet sett fremstår basen i så dårlig stand at den ikke ivaretar et forsvarlig fysisk og psykososialt arbeidsmiljø.